

Džejni Ket Kolan

Pariska škola

ŠARMA

*FRANCUSKE TAJNE ZA NEGOVANJE LJUBAVI,
RADOSTI I ONOG POSEBNOG JE NE SAIS QUOI*

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jamie Cat Callan
PARISIAN CHARM SCHOOL

Copyright © 2018 by Jamie Cat Callan
All rights reserved.

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Silviji

Sadržaj

Uvod / 11
<i>Le Rentrée</i> (Povratak u klupe) / 21
Francusko negovanje imidža / 33
Romantika plesa / 47
Šarmantne koristi od putovanja / 61
Moć cveća / 73
Kolo boja / 87
Umeće francuskog flertovanja / 103
Glasovne lekcije / 119
Hrana je ljubav: francuske večere / 131
Ljubavnice, brak i tajanstvenost / 149
Kako šarmirati sopstvenog muža / 159
Kako izlečiti slomljeno srce / 173
<i>Histoires d'amour</i> / 183
Rečnik <i>Pariske škole šarma</i> / 197
Izjave zahvalnosti / 203
O autorki / 207

*Ako hoću da zavedem muškarca, neću mu otkriti da
me zanima, već ću mu pokazati da sam zanimljiva!
Vidiš li razliku?*

EDIT DE BELVIL, Pariz 2016.

Uvod

SREDA JE POSLE PODNE KRAJEM SEPTEMBRA. DANAS IMAM prvi čas francuskog s tajanstvenom madam M. Ovog naročitog poslepodneva, tačno u tri stižem na prvi sastanak u kući madam M. Dobro, ako ćemo pravo, sedam minuta posle tri. Još sam ošamućena od vožnje do njene kućice u šumi i sporog napredovanja niz strmu usku stazu uokvirenu prastarim borovima, koji kao da su šaputali i zahtevali da poštujem spokoj hladnog jesenjeg vazduha. Parkiram auto iza starog srebrnog kamrija. A zatim zastajem pred njenim vratima i osećam kao da sam zašla u vilinski svet, očarana kamenjem u obliku srca što stoji pored stepenica i zvekirom u obliku vilinog konjica. Pesma *Over the River and Throught the Woods* pada mi na pamet i tad madam M. otvara vrata. Ona je svakako *une femme d'un certain âge*, ali zaista ne znam o kojim je godinama reč. Pokupila je beloplavu kosu u čuvenu francusku punđu. Nosi krem džemper i suknju ravnog kroja gotovo istovetne nijanse. Karmin joj je nežne boje šljive, baš kao i umetnički vezana

svilena marama oko vrata. Osmehuje mi se, naizgled razgaljeno, a ja nehotice pomišljam kako neverovatno podseća na moju davno preminulu baku, koja je takođe bila Francuskinja. Ali zaista mi se čini kao da je baka oživila i stoji preda mnom. I u ovom trenutku, bez imalo sumnje, znam da upravo počinje jedna nova priča.

Došla sam kod madam M. kako bih naučila da govorim francuski. Trenutno ne znam da ću savladati još mnogo toga pored jezika. Otkriću tajne Francuskinja, misterije zavodenja i jezik šarma.

Pozdravlja me na francuskom – *Bonjour, comment allez-vous?* – i uvodi u svoj dom. Prolazimo pored vatre koja pucketa u kaminu i obilazimo sto na kojem su vazice s poljskim cvećem (saznaću da ona svakog dana šeta po šumi i bere cveće). Okreće se prema meni, gleda me pametnim očima i kaže: *La ponctualité est la politesse des rois.*

Madam M. čeka da prokljuvim šta to znači. Strpljiva je dok pokušavam da iz malog mozga izvučem sve reči s časova i brojnih odlazaka u Francusku kako bih otkrila da *La ponctualité est la politesse des rois* zapravo znači: Tačnost je kraljevska vrlina.

Posle toga nikad više neću zakasniti.

Dobro, možda jesam malo kasnila, ali uvek sam zvala da je obavestim, a madam M. je na francuskom odgovarala da ne brinem i vozim pažljivo.

Prošle su nedelje, zatim meseci, a potom i godine. Čitamo pesme i pričamo o Parizu na *fin de siècle* i životu francuskih zemljoradnika u unutrašnjosti. Prevodimo Verlenove i Volterove pesme. Razgovaramo o Montenjovoj filozofiji. Raspravljamo o politici i razlikama između

Francuza i Amerikanaca. Ponekad zaboravljamo kako bi trebalo da usavršim znanje francuskog i prelazimo na engleski jer je ono što želi da mi kaže previše važno da bi se izgubilo u prevodu.

Pričamo i o ljubavi. Mnogo. Razgovaramo o muškarcima. Mnogo. Govorimo o tome kako žena može privući pažnju muškarca koga je tek upoznala, bez i najmanjeg nagoveštaja da možda razmišlja o još nečemu. Madam M. mi objašnjava kako je važno držati muškarca u blagoj nezvesnosti. Tako ljubav ostaje živa i razvija se. Časkamo o francuskim večerama i njenom selu koje je bilo okupirano u Drugom svetskom ratu. Otkriva mi kako je upoznala jednog američkog vojnika i došla u Ameriku kao mlada žena da predaje engleski na Koledžu Velsli.

Kako vreme prolazi, sve bolje govorim francuski, ali madam M. me uči nečemu važnijem od konjunktiva (pravičnih i nepravilnih glagola) – uči me koliko je šarm važan.

Da, *šarm*. Zbog njega su Francuskinje zaista neodoljive. To je ono što istinski osvaja srca. Šarm je prekretnica koja je nesumnjivo važnija od svih tajni francuskog zavođenja i toga kako Francuskinje nalaze ljubav i zadržavaju je, važnija od toga što su poznate po tajanstvenosti i stilu. U stvari, najveći kompliment koji vam madam M. može dati glasi: *Trés charmant!* (veoma šarmantno).

Mnogo toga se desilo otkako sam pošla na časove kod madam M. Prvo, napisala sam tri knjige o tajnama Francuskinja u vezi s ljubavlju, *joie de vivre*, lepotom, stilom i *Ola-la!* Dok sam istraživala za te knjige, često sam putovala u Francusku i odsedala u kućama brojnih Francuskinja u gradovima – u Parizu, naravno – ali i u malim selima. Godine 2009, a zatim i 2016, dobila sam stipendiju

Virdžinijskog kreativnog centra kako bih neko vreme živela u selu Ovilar u jugozapadnoj Francuskoj. Bila sam kod prijatelja u Tuluzu, Bezansonu, Lilu, Dižonu i Žjenu, a obišla sam i domovinu svojih predaka – Normandiju. Proputovala sam celu Francusku, vozom i kolima. I, iako su mnogi upoznali divote Pariza i Provanse, otkrila sam da pravo srce Francuske i Francuza leži u neotkrivenim seocima, gde se, istina, Francuskinje ponekad ugoje, postanu tužne i povremeno izgube smisao za *joie de vivre*, ali život im je ipak pun šarma.

I tako, poslednjih deset godina moj životni zadatak je da proučavam sve u vezi s Francuskom. Intervjuisala sam više od hiljadu Francuza (kako žena tako i muškaraca). Upoznala sam francuske profesore, slikare, doktore, advokate, službenike, apotekare, modne kreatore, vlasnike radnji, frizere, kozmetičare, radnike i stručnjake za lepotu.

Ponosim se što mogu reći da mi je madam Kadol dobra drugarica. Ona je, inače, direktorka svetski poznate linije *haute couture* donjeg veša, *Mezon Kadol*, praunuka Ermini Kadol, koja je izumela savremeni brus 1890. U drage prijateljice ubrajam Elizabet Bard (autorku knjiga *Ručak u Parizu* i *Piknik u Provansi*); Kejt Kemp Griffin (autorku knjige *Ogoljeni Pariz*); Beatris, koja živi u Tuluzu i glavna je poverenica za francuski zdravstveni sistem; kao i Silviju, boemsku slikarku, režiserku i prevoditeljku. Ona mi je prva francuska prijateljica i često sam spavala na kauču u njenom šarmantnom stanu na levoj obali, odmah pored Bulevara Sen Žermen.

Pisala sam o Silviji u prethodnim knjigama. Džesika Li me je upoznala s njom, a Silvija je potom priredila prvu

francusku žensku žurku povodom objavljivanja knjige *Francuskinje ne spavaju same*. Preko njenih veza i veoma velikodušnih prijatelja naučile smo tajne Francuskinja i ljubavi. Silvija je vodila Džesiku i mene vijugavim ulicama Latinske četvrti, preko Sene, pored prodavaca knjiga, do Luvra, Tiljerija i muzeja Orse. Sedele smo u bezbroj bistroa, pele se stepenicama u bazilici Sakre ker, pile mnogo crnog vina i pričale, pričale, pričale, otkrivajući tajne Francuskinja. Silvija nam je rekla da Francuskinje ne idu na sudare, ali zato odlaze na večere.

Silvija mi je otkrila gde da kupujem na levoj obali. Odvela me je u svoj omiljeni – i strogo poverljiv – pariski butik. Izazivala me je kad god sam uopšteno govorila o njenim sunarodnicama. Mislim da mi je to omiljena osobina Francuskinja: vole da izazivaju. Ona ti naprosto ne dozvoljava da predahneš, a to je veliki dar za nekoga kao što sam ja pošto volim da se igram – kako doslovno tako i intelektualno.

Veoma sam zahvalna i Tanji Fovar, dobroj francuskoj prijateljici koja mi je pravila društvo na putovanju života. Zajedno smo se vozile kroz Normandiju, gde sam otišla na hodo-
čašće u seoce mojih predaka, koje se zove Sen Nikola d'Alijermon i obišla katedralu u kojoj su se moji čukundeda i čukunbaba venčali.

*Francuski šarm
nema nikakve veze s
tim koliko zarađuješ
ili koliko si lepa.*

Shvatila sam da mi je otkrivanje mog porekla pomoglo da shvatim šta zaista znači biti francuske narodnosti i imati šarm. Naučila sam da francuski šarm nema nikakve veze s tim koliko zarađuješ ili koliko si lepa, koliko si popularna ili imaš li dobre veze, kao ni s tim koliko slatkih

odevnih predmeta slučajno imaš. Ima veze s time da što bolje iskoristimo ono što nam je dato rođenjem i, što je još važnije, kako se nosimo sa životnim izazovima.

Francuskinje su mi objasnile da je moto „stavi cvet“ deo njihovog nasleđstva. Zapravo, čini mi se da one „stavljaju cvet“ na sve. To znači da možeš zadenuti cvetić u rever čak i ako ti je kaput iznošen i pohaban – kao što je mnogima bio posle rata. U stvari, nošenje cveta u takvim okolnostima predstavlja hrabar čin koji pokazuje prkos.

Možda zbog toga Francuskinje veruju kako je važno da se uvek lepo obuku, čak i kad ostaju kod kuće, a pogotovo kad izlaze. One znaju da negovana žena koja nosi pažljivo izabranu i šarmantnu odeću razvedrava sve oko sebe. Ali najvažnije je da uveseljava sebe. Kad se bavi uobičajenim poslovima, njena hrabrost i šarm razgaljuju svet i privlače *le regard* (pogled). A time šalje univerzalnu poruku dostojanstva, nade i radosti, da ne pominjemo kako se raduje zato što je muškarci primećuju.

Dobro, ta pažnja bi mogla da nam deluje pomalo zastrašujuće, ali zapravo su Francuskinje takođe uzdržane, obazrive i promišljene kad je reč o oblačenju i stilu, a pogotovo u ljubavnim vezama.

Možda će ti se učiniti da je pojam šarma pomalo zastareo i staromodan. Možda te podseća na one časove o tome kako cura da upeca muža o kojima su nam bake pričale. A možda je to nešto o čemu raspravljamo u klubu čitalaca kad je tema knjiga Džejn Ostin ili pak nešto što smo videli u reprizi *Dauntonske opatije*. Pitam se zašto li smo odbacili pojam šarma i zamenili ga ponašanjem nalik onome iz rijaliti emisija, u kojima su šarm nadjačali najglasniji, najvulgarniji ljudi koji bi samo da privuku pažnju.

Kad je reč o našem ljubavnom životu, živimo u post-modernom, „kul“, neromantičnom dobu zasnovanom na tehnologiji i u kojem se šarm svodi na sajber-namigivanje na sajtu *OK Cupidon*, pregled na *Tinderu* i provokativan SMS zbog kojeg se osećamo kao da nas je udario brzi voz. Ženama je postalo teško da se uživo vide s muškarcem, a kamoli da se nađu u prilici da razgovaraju, smeju se, šetaju i idu sporim, lepim putem do ljubavi. I dok sajber-zabavljanje deluje kao „nužno zlo“, ono može izazvati mnogo usamljenosti kako na mreži tako i u stvarnom životu.

Mnogo žena, kao i muškaraca, diglo je ruke od spontanosti, a pogotovo od čuda ljubavi na prvi pogled – znaš, onaj osećaj da si poznavala tog muškarca u nekom drugom životu. (Moja profesorka francuskog, madam M., naučila me je da Francuzi taj fenomen nazivaju *coup de foudre*, odnosno „munja“.)

Parovi se ponekad osećaju zarobljeno, a možda čak i otuđeno zbog zaveta posvećenosti. Iako su možda i dalje zaljubljeni, povremeno se osećaju kao zatočenici braka. To je zato što su mnogi američki parovi „upali“ u svojevršno prijateljstvo bez strasti i njihove veze su poprimitile predvidljive i preterano sigurne navike.

Ako si razvedena, udovica ili tražiš partnera, pa, brzo ćeš otkriti da je ljubav odlučno skrenula na *nešarmantnu* stazu dok si odsustvovala s američkog „tržišta zabavljanja“. Da, voleli bismo da nađemo ljubav, strast i partnerstvo, ali možda imamo dovoljno godina da znamo kako ljudi nisu uvek otvoreni i iskreni te je najbolje biti oprezan i ne žuriti da se svim srcem upustimo u novu vezu. Međutim, najbučniji glasovi viču: *čemu čekanje?* Sve se dešava veoma brzo i ako želimo seks, pa, ne bi trebalo da bude teško da

nađemo spremnog saučesnika. Svakako, postoji aplikacija i za to. Ipak, može li to da nas ispuni, pogotovo ako tražimo nešto više od valjanja po krevetu, ako zaista tražimo vezu, nešto lepo i šarmantno što ispunjava?

Šarm ne može da opstane u svetu u kojem je ljubav postala transakcija, nešto što se naručuje kao pametni telefon, korišćenjem algoritama koji prate pokretljivost, geografsku udaljenost, lakoću isporuke i predvidljiv obrazac. Uostalom, ko želi da bude predvidljiv?

Prava romansa iziskuje vreme. Prava romansa podrazumeva strpljenje, pažnju i da znaš ko si u ovom životnom trenutku. A čak i ako možemo da volimo samo na mreži,

**Šarm se ne može
naći na Guglu. On
mora da se neguje.**

važno je primetiti kako se šarm ne može naći na *Guglu*. On mora da se neguje. A za to su potrebni vreme, strpljenje i pamet.

Da, *pamet*.

Hajde da se ugledamo na naše francuske sestre i započnemo potragu za romansom tako što ćemo najpre sebi ispuniti život, čak i ako smo same, slomljenog srca ili nam se samo čini da su naši ljubavni dani odbrojani.

Počni put preobražaja tako što ćeš prigrliti finu veštinu razgovora, lepog ponašanja, plesa udvoje i večera. Hajde da razvijemo osećaj za umetnost i prirodu, ljubav prema sebi i negovanju sebe i, što je najvažnije, duhovni život. Čak i ako misliš da znaš sve o tome, predlažem da ponovo pogledaš ove isprobane cake da se podsetiš kako biti neodoljiva.

Postavi se prema ovoj knjizi kao prema školskom predmetu. Svako poglavlje je novi čas, koji će te naučiti kako Francuskinje uređuju život da bi se osećale samouvereno, lepo, snažno i pametno. Na kraju svakog poglavlja pronaći

ćeš *Lekcije pariske škole šarma*. One će ti pomoći da uneseš pariski šarm u život. Dobićeš i domaće zadatke i savete kako da razviješ svoj jedinstveni šarm.

I još nešto za kraj – budi strpljiva. Ne budi stroga prema sebi, već budi sigurna da, kad završiš ovaj kurs i „diplomiraš“ u *Pariskoj školi šarma*, nećeš morati da juriš ljubav jer će ona pronaći tebe.

PRVO POGLAVLJE

La Rentrée

(Povratak u klupe)

*Jedina prava elegancija je u glavi; ako to imate,
sve ostalo zapravo potiče odatle.*

DAJANA VRILEND

SEPTEMBAR JE U PARIZU, A MI SMO USRED *LA RENTRÉE*. Ovo doba godine možemo opisati kao „povratak u klupu“, ali u Francuskoj, ono ima dublje značenje jer se tad većina Francuza vraća sa šestonedelnog odmora, preplanuli, odmorni i spremni da počnu iznova. A najavljuje i velike događaje u okolini Pariza, uključujući Nedelju mode, *Salon du Vintage*, *Fêtes des Jardins** i Parisku nedelju dizajna. Vlada veliko uzbuđenje zbog novih muzejskih postavki, koncerata, baleta i svih kulturnih dešavanja koje Grad svetlosti nudi posvećenim građanima. To je i vreme

* Baštenski festival. (Prim. prev.)

kad najčuveniji francuski pisci gledaju kako njihova dela zauzimaju police u knjižarama.

U Parizu sam kako bih bolje shvatila pojam pariskog šarma. Pošto sam nekoliko meseci razmenjivala mejlove i razgovarala telefonom, napravila sam nastavni plan – čitav semestar istraživanja, čitanja i razgovora – za svoju „uradi sama“ školu šarma.

I tako, koristim ovaj sunčan dan za prvi sastanak u *Kafeu de Flor* na Bulevaru Sen Žermen. Odmah primećujem Edit de Belvil. Nemoguće je ne uočiti je. Stoji ispred restorana, veoma lepa i prepoznatljivo odevena – marama preko kose, haljina s majušnim crvenim i belim tufnama, crvene narukvice, cipele s visokim potpeticama i niska bisera u stilu Koko Šanel. Edit i ja se pozdravljamo *bisou* (poljupcem) u oba obraza, govorimo da je divan dan i, ah, nije li Pariz najčudesniji grad na svetu?

Edit vodi prilično poznate ture *Editin Pariz* s posebnim osvrtom na književnost grada i poznate Parižanke kroz istoriju. Te šetnje odišu njenim nezajažljivim zanimanjem za društvenu i književnu istoriju grada. Obrazovala se na Sorboni i veoma je načitana. Bila je udata za jednog Kanađanina i, iako se preselila u Toronto, nije htela da živi u Kanadi zato što je tamo, kako kaže, *previše hladno i nemoguće je nositi visoke potpetice po snegu!*

Znam da je to naročit dar Francuskinja – da se lepo izražavaju i mnogo putuju, ali i da zavladaju razgovorom i bez imalo truda ubace šašavu doskočicu koja će nas nasmejati i potpuno razoružati. A onda, kad nas razoruža, Edit će promeniti brzinu i pričati o Stendalu, *Chambre bleue* i čuvenim pariskim književnim salonima u sedamnaestom veku. Nadarena je da predstavi francusku društvenu i

književnu istoriju na teatralan, pomalo tračerski i veoma zabavan način. Istina, posle veoma kratkog vremena provedenog s njom, čini mi se da je 1925, da sedimo u *Harijevom baru* u *Ricu* s Hemingvejem i Ficdžeraldod i, gle – ulazi Kiki de Monparnas, bosonoga devojka koja je pozirala slikarima. Gotovo mogu da osetim kako mi viski peče grlo i da namirišem oblak francuskog parfema.

Edit me uzima za ruku i vodi pored turista i parova koji sede za stolovima u bašti i pijuckaju *café crème* ili espresso dok gledaju kako se životno pozorište odvija na pločniku. Govori mi da nećemo sedeti napolju već unutra – na spratu. Objašnjava da tamo sede pravi Parižani. Tamo možemo zaista da razgovaramo.

UPOZNALA SAM EDIT PRE NEKOLIKO GODINA na književnoj večeri u Američkoj biblioteci u Parizu. Govorila sam s Harijet Velti Rošfor, autorkom knjige *Joie de Vivre*. Edit je bila u publici i ustala je kad je došao red na pitanja gostiju kako bi izjavila – oduševljeno i prilično izazivački – da je cela priča o Francuskinjama mit. *Stereotip Francuskinje ne postoji!*

A zatim je nastavila da se vatreno suprotstavlja i dokazuje, rečima i delom, kako je ona pravo oličenje stereotipne Francuskinje zato što predstavlja mešavinu najdivnijih i najiritantnijih nedoslednosti i potpunih suprotnosti. Bila je starinski obučena – lepršava suknja i crveni blejzer sa svilenim cvetom u reveru – ali stavovi su joj bili veoma savremeni. Izgledala je slatko i osmehivala se više nego što Francuskinje čine, ali to je nije odvratilo od rasprave. U jednom trenutku mi je laskala, a već u drugom me čikala.

Najupečatljivije je što je bila potpuno jedinstvena, što je francuska odlika i, da, bila je stereotipna Francuskinja.

Zbog tog prvog susreta sam želela da se nađem s njom i pitam je zašto Francuskinje pršte od šarma.

Ulazim za njom u kafe. Prolazimo pored ogromnih ogledala i art deko postera Pariza, pa se kružnim stepeništem penjemo na sprat. „Simon de Bovoar je napisala *Drugi pol* u *Kafeu de Flor*“, objašnjava pomalo zadihano dok brzo pregovara s konobarom kako bi nam našao savršen sto. „*Drugi pol* je prodat u preko milion primeraka u Americi 1949, a dvesta hiljada je planulo prve nedelje u Francuskoj.“ Krupne smeđe oči su joj ozbiljne dok se smeštamo u separeu od crvene kože naspram prozora koji gleda na krcati bulevar. „Dakle, donosi sreću piscima.“

Naručujemo kafu. Edit ne prestaje da priča. Teško je pratiti je. Skače s toga kako je Kolet otkrila Odri Hepbern i dala joj ulogu u mjuziklu *Žiži* na Brodveju na to kako obožava Švedane, zatim priča o Stendalu pa o Bonaparti i napokon o nečemu što se zove „kristalizacija“ – reči koja opisuje potpuni gubitak razuma zbog ljubavi.

Edit ima crnu kosu ošišanu na paž, sa šiškama kao Luiza Bruks, a odlikuju je nepredvidljivost i, kao što sam već rekla, krupne smeđe oči. O, i nosi crveni karmin.

Ona je prava *Parisienne*, rođena i odrasla u Belvilu – preko puta kuće u kojoj se Edit Pjaf rodila. „Potičem iz pariske radničke klase, ali dobila sam sjajno obrazovanje.“

Pitam je u čemu je tajna pariskog šarma i ona odgovara da je veoma jednostavno. „Razvij intelekt. Nemoj otkriti muškarcu da te zanima. Pokaži mu da si ti zanimljiva.“ Objašnjava kako u Francuskoj čak i srednoškolci osam časova nedeljno uče filozofiju i čitaju Ničea, Kanta, Rusoa

i Frojda, između ostalog. „Očekuje se da Francuzi imaju svoje mišljenje, da mogu da razgovaraju o svemu i da se ne slažu s drugima, ali da ostanu šarmantni.“ Priča mi kako je kao tinejdžerka otišla na filmski festival Fransoa Trifoa i kako su ti kulturni francuski filmovi šezdesetih godina imali ogroman uticaj na njen život.

Edit otvara tašnu, vadi knjigu i pruža mi je. „Izvoli, možeš da je zadržiš“, kaže. „Ne sviđa mi se.“ Zahvaljujem i prihvatam knjigu. Reč je o iskrzanom engleskom primerku *Tajnog života Francuske* Lusi Vodam. S obzirom na to da joj se ne sviđa, čudno je što se na knjizi vide znaci listanja. Stranice su izgužvane i neke imaju mrlje od vode. Pitam se je li čitala u kadi.

Dok razgovaramo, Edit primećuje par za obližnjim stolom. U stvari, baš i nisu pravi par. Okrećem se i vidim starijeg, sedog gospodina i nešto mlađu ženu duge plave kose. Ona se naginje i dok on priča, drži mali diktafon blizu njegovih usta. Nagađam da govori o nečemu važnom jer mlatara rukama i udara šakom po stolu da naglasi nešto, a žena klima glavom dok pažljivo sluša s ozbiljnim izrazom na lepom licu.

„To je Lora Adler“, kaže Edit. „Poznata je novinarka i uvek ovde intervjuiše ljude.“

Ponovo gledam prema njihovom stolu, što neupadljivo mogu. Edit mi šapuće na uvo. „Ona je feministkinja i intelektualka. Napisala je knjigu *Žene koje čitaju su opasne*.“ Značajno me pogleda. „*Les femmes qui lisent sont dangereuses*.“

Dok pijemo kafu, Edit mi pripoveda o istoriji Bulevara Sen Žermen i kako je postao poznat po intelektualcima i umetnicima, nadmašivši čak i Monparnas. Potom mi

otkriva kako uči kineski. „Ja tako flertujem“, dodaje. Zatim mi poverava kako ima udvarača i kako ga prilično dugo poznaje. Pre nekoliko dana su slučajno bili u društvu Kineza i ona im se bez oklevanja obratila na kineskom. Pa, udvarač se zapanjio. Nije imao predstavu da ona zna kineski! „Tako Francuzi flertuju“, objašnjava. „To malo iznenađenje ne bi bilo tako delotvorno da sam se samo pohvalila – hej, znam kineski! Ne, zabavno je zbog iznenađenja!“

Moram priznati da me takvo očijukanje oduševljava. Možda zato što cenim obrazovanje i načitanost, ali čini mi se da nije samo zbog toga. Mislim da mi se takvo flertovanje dopada zato što je dostupno

**„Čitaj, čitaj, čitaj!
Hrani svoj duh.“** svima – svakome ko želi da odvoji vreme da razvije intelekt.

Edit mi je na rastanku rekla: „Čitaj, čitaj, čitaj! Hrani svoj duh.“

DEVOJKE KOJE NOSE NAOČARE

Majka mi je jednom rekla da je u njeno vreme, četrdesetih godina prošlog veka, postojala izreka: Muškarci se ne udvaraju devojkama koje nose naočare.

Danas nam to deluje veoma zastarelo. Na kraju krajeva, naočare, pogotovo sad, doprinose stilu i ušli smo u doba kad Džena Lajons, bivša kreativna direktorka trgovinskog lanca *Dž. Kru* oduzima dah naočarima s debelim, crnim, štreberskim okvirom. U poslednje vreme vidamo naočare na modnim pistama u Parizu, Milanu, Njujorku i Londonu. Glumica Lupita Njongo, koja je ovenčana Oskarom, poznata je po sjajnim naočarima. One čak imaju stranicu

na *Tviteru!* Mlade devojke kupuju naočare bez dioptrije kako bi izgledale kao intelektualke.

Izgleda kao da tražimo način da nas ozbiljno shvate, da nas cene zbog pametnih misli i osećajnosti. Kao da poručujemo: *Molim vas, slušajte me – ja sam pametna. Ja sam ozbiljna. Vidi, nosim naočare!*

Kao žene, mislim da sve želimo da svet shvati kako smo složene, osećajne i da u nama ima više nego što se vidi na prvi pogled. Ne svodimo se na lepo lice, nismo površne niti lako dostupne. Ako hoćete da nas zavedete, u najmanju ruku morate imati ubedljiv razlog zašto da skinemo naočare.

Na dubljem nivou, te naočare s debelim okvirom simbolizuju ženu koja jasno sagledava svet, ali želi da zadrži ljude na blagom odstojanju. Naočare služe kao svojevrsna barijera, savremena verzija lepeze, predmet iza koga možemo da se sakrijemo, dodamo malo tajanstvenosti i nateramo moguće udvarače da uspore. I naočare i lepeza mogu poslužiti za skrivanje, ali i za otkrivanje. I jedno i drugo su moćna pomagala. Naočare stvaraju iluziju, a možda i obznanjaju istinu, da je žena pametna, načitana i zanimljiva intelektualka.

ČITANJE JE SEKSI

Sve je to lepo, ali – srećom – prečica za ono što Francuskinje oduvek znaju.

Moramo da se obrazujemo i stvorimo onaj neodoljivi spoj lepote i pameti. Moramo da čitamo. Da, zaista hoću

da kažem kako uvodni čas pariske škole šarma poručuje: čitaj knjige.

A posle toga možeš staviti nekoliko knjiga na glavu i vežbati držanje, ali to je već lekcija za neki drugi dan.

Čas pariske škole šarma

Pre nego što se uopšte pozabaviš mišlju da osvojiš srce nekog muškarca, prvo moraš osvojiti sopstveno. Ima mnogo načina da otkriješ (ili iznova pronadeš) svoje varnice. Francuskinje to rade tako što vode aktivan intelektualni život. Koliko god jednostavno zvučalo, započni ovo putovanje čitanjem.

Ali nemoj se zatvoriti u kuću da čitaš. Naprotiv, moraš izlaziti među svet. Počni tako što ćeš otići u lokalnu biblioteku i uzeti nekoliko knjiga.

Knjige vole svež vazduh. To je istina. Čitalačko iskustvo se menja kad se izgubiš u zamišljenoj priči, podigneš pogled i vidiš svet drugačijim očima. Lišće na stablima postaje malo zelenije, vazduh je topliji, a nebo zasićenije plave boje. Čitaj u parku, u kafiću, u knjižari ili, ako pada kiša, u biblioteci. Možeš čitati s tableta, ali zalažem se za to da nosiš staromodnu knjigu u tvrdom povezu. U stvari, nosi veliku knjigu sa zanimljivim koricama sa sobom.

Shvati knjigu kao *objet d'art*, artefakt. Ona je opipljiva i sjajna za podsticanje razgovora. U stvari, knjiga zanimljivog izgleda sjajan je način da nekome daš do znanja kako si pametna i radoznala.

FRANCUSKINJE ZNAJU DA JE ČITANJE VEOMA SEKSI.

Čitanje dobre knjige je početak jer će ti pomoći da otkriješ šta voliš, priče iz prohujalih vremena ili one sa zamišljenom vizijom budućnosti. A možeš uhvatiti sebe kako čitaš o leku protiv dečje paralize ili džezu pedesetih godina. Možda će tvoje knjige biti pune reprodukcija slika iz fovističkog perioda. Kad otkriješ šta te zanima, možeš se usredsrediti na ono do čega ti je zaista stalo. Je li to ples, tenis, gledanje u zvezde ili pčelarstvo? Ako te zanima slikarstvo, prati šta se dešava u okruženju i idi na najnovije izložbe. Prati predavanja i otvaranja u malim, lokalnim galerijama. Potraži zanimljive radionice i kurseve.

Zanimanje za kulturu i zajednicu jedna je od najvažnijih tajni šarma. Vrlo verovatno ćeš upoznati nekoga na takvom događaju, a čak i ako ne dođe do toga, imaćeš zanimljivu temu za razgovor kad se nađeš pored onog lepog muškarca na koncertu Stravinskog.

Stvar je u tome što si privlačnija kad se baviš onim što voliš, a tad verovatno i ne razmišljaš o upoznavanju muškaraca, zbog čega ćeš ih još lakše upoznati. Dakle, da, počni nečim što budi tvoju strast i usrećuje te.

Počni nečim što budi tvoju strast. Takođe je važno da zakoračiš u nepoznato. Budi ranjiva i spremna da naučiš nešto što ti možda ne polazi najbolje za rukom, a volela bi da savladaš. Živimo u kulturi u kojoj smo skloni da sve radimo sami, ali ako sve obavljaš sama, gubiš prilike da stekneš nove prijatelje. Širom Francuske svakog dana možeš naći časove kuvanja i plesa, čak i ture (veoma povoljne) kroz istorijske četvrti s Parižanima koji će te odvesti u šetnju i razgovarati s tobom na francuskom kako bi usavršila jezik. Samo pomislite koliko je to zabavnije nego da sama tumaraš okolo s mapom Pariza i knjigom francuskih fraza.

Osnovna poruka glasi – izađi, radi nešto, zabavljaj se i, što je najvažnije, pročitaj knjigu!

Praksa pariske škole šarma

Ove nedelje se raspitaj o događajima u blizini i idi bar na jedan (ali ne više od tri). Preporučujem predavanja u lokalnoj biblioteci.

Ponesi knjigu zanimljivog izgleda i razgovaraj s bar troje ljudi. Ako si stidljiva, samo se osmehuj i slušaj. Budi strpljiva. Ovo je samo početak tvog preobražaja.